

Projekt OTREMED – Orodje za strateško prostorsko načrtovanje v Sredozemlju

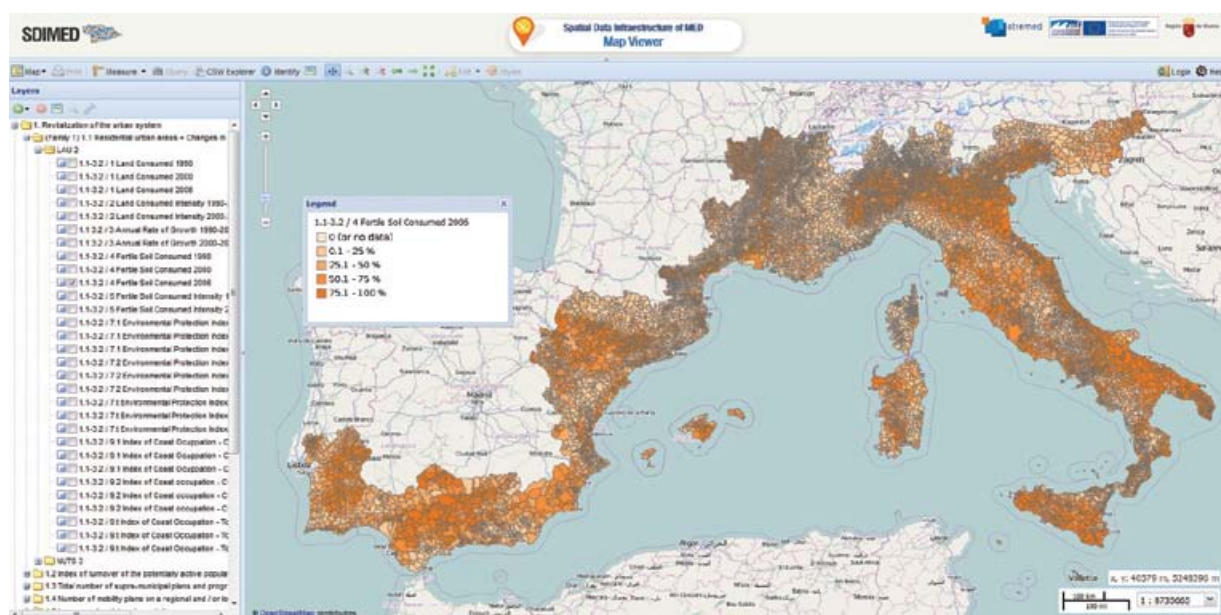
Kljub naravnogeografski in družbenogeografski raznolikosti se evropski sredozemski prostor sooča s skupnimi razvojnimi problemi. Ti se pojavljajo zaradi prepočasnega prilagajanja neprestanim družbenim spremembam, kot so na primer spremembe selitvenih tokov, ki so iz evropskega Sredozemlja nekdanj potekali proti severni in zahodni Evropi, zdaj pa se pritisk priseljencev povečuje tudi v evropskem Sredozemlju, še posebej na obalnih urbanih območjih. Spreminja se gospodarska struktura, v njej pa ima čedalje večjo vlogo turizem, ki tudi na svetovni ravni velja za najhitreje rastočo gospodarsko panogo.

Prostorski pritiski, ki jih povzročajo družbene in gospodarske spremembe, vse bolj ogrožajo edinstvene naravne vrednote in kulturno dediščino Sredozemlja. Čezmerno obremenjevanje okolja, izguba identitete mestnih in podeželskih območij, naraščajoče socialno-ekonomske razlike, neučinkovita raba in oskrba z energijo, netrajnostne oblike kmetijstva in turistične ponudbe jasno kažejo na prepotrebno odgovorno urejanje prostora in usmerjanje regionalnega razvoja.

Na območju Sredozemlja željo po vsaj določeni stopnji sodelovanja nakazuje Mediteranski akcijski program, katerega začetki segajo v leto 1975, ter Barcelonska konvencija iz leta 1976. Leta 2005 je bila pripravljena Sredozemska strategija trajnostnega razvoja, sodelovanje na področju znanosti poteka znotraj Evro-sredozemske univerze, razvojno sodelovanje pa v okviru teritorialnega sodelovanja Evropske unije v Programu Mediteran. Skladnejši in bolj uravnotežen regionalni razvoj pa kljub tem mednarodnim pobudam otežujejo geografska, gospodarska in politična razdrobljenost. To skuša Evropska komisija preseči prav s programi teritorialnega sodelovanja, ki naj bi poživili sodelovanje in skupno načrtovanje.

Obstoječa orodja, s pomočjo katerih sredozemske države in regije rešujejo skupne izzive, ne omogočajo spremljanja razvoja in prostorskih vzorcev na ravni celotne makroregije, znanstvene študije s tega področja pa niso v zadostni meri prenesene v prakso ustanov, ki načrtujejo in izvajajo razvojne ukrepe. Željo po skupnem načrtovanju in upravljanju

Eden izmed rezultatov projekta je spletno orodje SDIMED (Spatial Data Infrastructure of MED), ki prikazuje izbrane kazalnike za vsa LAU 2 in NUTS 3 območja vključena v Program Mediteran. Gre za enotni informacijski sistem makroregije, ki omogoča analize celotnega območja in je bil izdelan za lažje opredeljevanje skupnih razvojnih izzivov v Sredozemlju. Prikazan je delež pozidanih zemljišč na prebivalca na območjih LAU 2 leta 2006.

celotne sredozemske makroregije je v praksi zelo težko uresničiti, saj prehod na mednarodno raven zaradi različnih politično-upravnih delitev upravljanje območij in njihovo medsebojno primerjavo močno oteži. Zaradi velikih prostorskih razdalj in nacionalnih posebnosti je razpolaganje z želenimi informacijami zelo različno, razen tega pa je na voljo le omejen nabor kazalnikov, ki v večini primerov omogočajo le osnovne primerjave. Pri tem sta izziva že sama geografska opredelitev evropskega Sredozemlja in administrativna opredelitev sredozemskih regij, ki sta podlagi za pridobivanje kohezijskih sredstev Evropske unije.

Zaradi sorodnosti procesov v vsem evropskem Sredozemlju je izmenjava znanj in izkušenj med uporabniki prostora priporočljiva, saj povečuje

učinkovitost. K hitrejšemu napredku in trajnostni rabi prostora lahko bistveno pripomore planersko orodje, razvito v okviru projekta OTREMED – Orodje za strateško prostorsko načrtovanje v Sredozemlju (*Tool for the Territorial Strategy of the MED Space*), financiranega v okviru EU transnacionalnega sodelovanja za območje Sredozemlja (Program Mediteran; <http://www.programmedmed.eu/en>), ki je potekal od septembra 2010 do konca avgusta 2013. Pri njegovem razvoju smo sodelovali tudi sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. V projektu OTREMED je sodelovalo trinajst partnerjev iz šestih držav (Portugalske, Španije, Francije, Italije, Slovenije in Grčije), vodila pa ga je Deželna uprava pokrajine Murcije (*Región de Murcia*) iz Španije.

V projektu OTREMED smo za spremljanje pglavitnih razvojnih izzivov in dejavnikov opredelili 55 kazalnikov združenih v 26 razvojnih dejavnikov. V evropski načrtovalski praksi ima uporaba kazalnikov sicer bogato tradicijo, med drugimi jih uporabljajo v metodologijah ESPON, OECD in EUROSTAT. Kazalniki OTREMED opisujejo približno dvajsetletni časovni niz, kar omogoča časovno analizo in s tem analizo razvojnih procesov. Za Slovenijo so na ravni NUTS 3 območij dosegljivi podatki za 27 kazalnikov, na ravni LAU 2 pa za 26, a žal za različna leta oziroma časovna obdobja, tako da smo jih zaradi ustrezne časovne primerljivosti lahko uporabili le 14. Po letu 1995 se je v Sloveniji zaradi sprememb komunalnega sistema število občin ves čas povečevalo. S spreminjanjem občinskih meja so se

spreminjale tudi prostorske enote, za katere so bili kazalniki zbrani, kar otežuje nadaljnjo obdelavo. S podobnimi težavami se sicer srečujejo tudi druge države.

Zbrane podatke/kazalnike je moč pregledovati s spletnim orodjem SDIMED (*Spatial Data Infrastructure of MED*; <http://www.sdimed.eu/>). To je enotni informacijski sistem makroregije, ki omogoča analize celotnega območja in je bil izdelan za lažje opredeljevanje skupnih razvojnih izzivov v Sredozemlju. Kazalniki so predstavljeni na ravni LAU 2 (Slovenija: občine) in NUTS 3 (Slovenija: statistične re-

gije) območij vključenih v Program Mediteran.

Po koncu projekta je čas, da se prizadevanja za poenoten pristop k oblikovanju sistema kazalnikov za spremljanje regionalnega in prostorskega razvoja, ki smo ga razvili za sredozemsko makroregijo ter je nujna prvina za opredelitev trenutnih in prihodnjih izzivov ter spremljanje napredka, širijo tudi navzdol, na nacionalno in lokalno raven. Znanost lahko pri tem aktivno sodeluje s poglobljenimi študijami ali usposabljanjem načrtovalcev. Le tako lahko postanejo rezultati projektov, kakršen je OTREMED, del regionalno- in prostorsko načrtovalske prakse.

Rezultati projekta so dostopni na spletni strani: <http://www.sdimed.eu/>, ter v dveh monografijah: *OTREMED: Tool for Competitiveness Strategy in the European Mediterranean* (2013; ISBN 978-88-6257-162-3; dostopno na: http://giam2.zrc-sazu.si/sites/default/files/otremed_2013_en.pdf) in *Prostorski in regionalni razvoj Sredozemlja – enotni pristop in izbrana orodja* (2013, Založba ZRC; ISBN 978-961-254-649-6; avtorji: Matija Zorn, Nika Razpotnik Visković, Peter Repolusk in Mateja Ferk; dostopno na: http://giam2.zrc-sazu.si/sites/default/files/9789612546496_0.pdf).

Matija Zorn

Zborovanje slovenskih geografov, Bled, 3. – 5. oktober 2013

Dežela Kranjska nima lepšga kraja, ko je z okolšno ta, podoba raja.

Geografska zborovanja imajo v Sloveniji več kot 60-letno tradicijo. Najprej so se imenovala »kongresi«, prvi je bil leta 1952 v Kamniku. Vmes sta bila organizirana dva seminarja, leta 1973 so se slovenski geografi zbrali na »posvetovanju«, od leta 1975 pa se tovrstna srečanja imenujejo »zborovanja«. Marsikatero v nizu omenjenih strokovnih srečanj je na koncu postreglo tudi s strokovno monografijo, ki je predvsem v preteklosti, ko še nismo imeli geografske monografije celotne države, veljala za temeljni geografski oris posamezne pokrajine, gostiteljice srečanja.

Letošnje zborovanje z naslovom: G3: Gorenjska - Glokalnost - Geografija

je skupaj z Zvezo geografov Slovenije pripravil Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Bled je bil za lokacijo zborovanja izbran drugič, potem ko je bil skupaj s Kranjem gostitelj že leta 1981. Razdobje tridesetih let se zagotovo odraža tudi v pokrajini, razvojni položaj in vloga Gorenjske pa zahtevata celostno proučevanje in predloge učinkovitih rešitev. Glokalnost je razmeroma nov pojem, pomeni pa vključenost družbenogospodarskega razvoja tako v lokalne kot globalne tokove. V duhu pojmov iz naslova so potekale diskusije, ki so temeljile na prispevkih referentov in ostalih sodelujočih.

Prvi dan zborovanja so bili najprej na sporedu uvodni in pozdravni nagovori. Vse prisotne je v imenu krovne stanovske geografske organizacije, Zveze geografov Slovenije, pozdravil njen predsednik dr. Stanko Pelc. Sledili so pozdravi dekanje Filozofske fakultete dr. Branke Kalenič Ramšak, župana občine Bled geografa Janeza Fajfarja, predstojnika Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani dr. Blaža Repeta, predsednika Alumni kluba geografov Univerze v Ljubljani dr. Mitje Briclja, predsednika Geografskega društva Gorenjske Marjana Luževiča ter vršilca dolžnosti direktorja Višje strokovne šole za gostinstvo in turizem Bled mag. Janeza Damijana.